

HERAUT

Olivier Patey, Tosca Opdam, Amber Docters van Leeuwen, Helena Basilova

Geachte concertbezoeker(s),

Op **dinsdag 18 september** zijn Olivier Patey (klarinet), Tosca Opdam (viool), Amber Docters van Leeuwen (cello) en Helena Basilova (piano) te gast in de Wapenzaal. Zij openen het nieuwe seizoen met het pianotrio opus 120 van Gabriel Fauré en *Quatuor pour la Fin du Temps* van Olivier Messiaen. In onderstaande tekst leest u over dit monumentale werk en de vele symboliek die hierin verscholen zit. Aanvang van het concert is 20.00 uur in de Wapenzaal van Kasteel Heeswijk.

De muziek

Hoe erbarmelijke omstandigheden tot iets prachtigs kunnen leiden, horen we in *Quatuor pour la Fin du Temps* van Olivier Messiaen (1908-1992). De componist werd in 1940 gevangen en in een Duits kamp geplaatst. Opvallend genoeg stond het regime positief tegenover muziek en Messiaen kreeg van een wacht dan ook een potlood en papier om te kunnen componeren. In het kamp bevonden zich vier instrumenten: een piano, een klarinet, een viool en een cello. De instrumenten verkeerden in slechte staat: de toetsen van de piano kwamen niet omhoog en de cello had zelfs maar drie snaren. Messiaen liet zich er echter niet door weerhouden en ging aan het werk. Gekleed in een gescheurd groen jasje en met klompen aan zijn voeten nam hij bij de première zelf plaats achter de piano en voerde hij het werk met drie medegevangenen uit. Het publiek bestond uit honderden andere gevangenen en het personeel van het kamp.

Messiaen, zeer gelovig, nam de tekst uit de Openbaring van Johannes als basis voor het monumentale kwartet. In dit Bijbelboek wordt beschreven dat 'een engel neerdaalde, met een regenboog op het hoofd, één voet in zee en één voet op aarde. De engel kondigt het einde der tijden aan.'

De afwezigheid van tijd, de tijdloosheid, horen we op verschillende manieren in het stuk. In de eerste plaats bestaat het uit acht delen. De eerste zeven delen staan voor de dagen waarin God de wereld schiep en het achtste is een 'toegevoegde eeuwigheid'. Bovendien symboliseert de grote lengte van het stuk, ruim drie kwartier, ook de oneindigheid. Doordat in het werk dikwijls verschillende ritmes tegelijk en onafhankelijk van elkaar klinken, is van maatgevoel, en daarmee ook van tijdsbesef, vaak geen sprake. In combinatie met Messiaens eigen toonladdersysteem heeft deze 'tijdloze' aanpak tot een uniek werk geleid. Een werk vol geloof en symboliek.

In deel 1, **Liturgie de Cristal** hoort u Messiaens liefde voor vogels. Hij zag vogels als engeltjes en noteerde de melodieën en ritmes van hun getsjilp op zijn notenpapier. Zo speelt in dit eerste deel de klarinet de merel en de viool de nachtegaal. De cello en piano spelen een begeleidend patroon, dat zich steeds herhaalt en daardoor schijnbaar tijdloos is.

In het tweede deel, **Vocalise, pour l'Ange qui annonce la fin du Temps** kondigt de engel het einde der tijden aan. In het midden van dit deel hoort u een rustige passage, die de harmonie van de hemel verklankt.

Deel 3 heet **Abîme des oiseaux**, 'afgrond van de vogels'. De afgrond staat symbool voor de tijd. De vogels trekken zich echter niets aan van afgronden en dus ook niet van de tijd. De klarinet speelt dit hele deel solo en symboliseert dus wederom vogelgezang.

Intermède, deel 4, is een onafhankelijk, zelfstandig tussenspel.

In deel 5, **Louange à l'Éternité de Jésus**, prijst Messiaen de eeuwige liefde van Jezus. De langzame cellosolo laat het tijdsbesef verdwijnen en staat voor eeuwige liefde. Het gaat hier nog om Jezus als Woord, en niet als vleesgeworden mens (dat komt pas in deel 8).

Deel 6: **Danse de la fureur, pour les sept trompettes**. 'Als de zevende engel op de bazuin blaast, zal er geen tijd meer zijn', zo staat in de Openbaring van Johannes. In dit deel spelen de instrumenten unisono (dezelfde noten), waarmee Messiaen stevig trompetspel uitbeelde. 'La Fin du Temps' is aangebroken.

In het zevende deel, **Fouillis d'arcs-en-ciel, pour l'Ange qui annonce la fin du Temps**, keert de engel terug, nu met een wirwar van regenbogen op zijn hoofd. Hij brengt wijsheid en vrede.

Het laatste deel heet **Louange à l'Immortalité de Jésus**. Dit deel lijkt op deel 5; het gaat wederom over de eeuwigheid en onsterfelijkheid van Jezus en ook nu wordt dat uitgebeeld door een lange solo, ditmaal in de viool. In dit deel gaat het om Jezus als Mens. De stijgende beweging in dit deel symboliseert het opstijgen naar de hemel, het opstijgen van het kind naar zijn vader: God.

Diner vooraf

Voorafgaand aan het concert kunt u in de Brasserie van Kasteel Heeswijk een maaltijd gebruiken tussen 18.00 uur en - uiterlijk - 19.30 uur; kosten € 27,50 per persoon exclusief drankjes, af te rekenen in de Brasserie vóór 19.30 uur. Indien u gereserveerd heeft kunt u zich tot drie dagen vooraf afmelden; daarna wordt het diner in rekening gebracht.

Aanmelden

Wij verzoeken u om u vóór **dinsdag 11 september** op te geven voor het concert via kasteelconcertenheeswijk@gmail.com of – indien u de Heraut per post ontvangt – via de bijgevoegde aanmeldingskaart. Wilt u ook deelnemen aan het diner, dan dient u dat bij de aanmelding voor het concert te vermelden.

Volgende concert

De natuur en de liefde; deze twee ultieme inspiratiebronnen voor liedcomponisten vormen de rode draad door het concert dat bariton Raoul Steffani en pianist Gerold Huber op dinsdag 23 oktober in de Wapenzaal geven. Op het programma staan liederen van Schumann, Grieg, Berg en Sibelius.

Ten slotte

Wij begroeten u graag op **dinsdag 18 september**; aanvang van het concert is 20.00 uur in de Wapenzaal van Kasteel Heeswijk.

Namens Bestuur Stichting Kasteelconcerten Heeswijk
Irene van den Hurk
Secretaris

Met dank aan onze sponsors

Stichting Leye Fonds

Marc en Monique van Hoorn
verkoop - verhuur - advies - onderhoud

